

From the point of the poetess's view the most important values to be taken into the future are "smile of Jokonda" (the feature of womanhood, trust and kindness and the look of Rafael's Madonna (love to Son in Her hands, alarm about His future and willingness to understand and forgive everything.) The natural feelings and closeness to nature are the significant life values of the poetess.

Love little grass and little beast cubs,
The sun which shines in future days,
The ember in the ashes grey cups,
The noble amble of horse ways.

So, one should form high life rules (ethics) and the corresponding life.

Let tender ethics fingers touch you;

Your burning heart, your gentle lips.

The subject of memory is not exhausted with the analyzed poems. Other numerous works written by this gifted Ukrainian poetess witness it.

References

1. G. Klochek. Lina Kostenko: Research text-book. Kirovograd: Stepova Ellada, 1999. 320 p.

Дяченко О.В., викладач

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ЕКСПРЕСІОНІЗМ І НОВЕЛІСТИКА В. СТЕФАНИКА

За рік виповнюється 150 років від дня народження відомого українського новеліста Василя Семеновича Стефаника, котрий ще на зламі ХІХ – ХХ ст. зробив чимало екзистенціальних відкриттів, які пізніше розвинуть у європейській літературі Ж.-П. Сартр, А. Камю, Г. Марсель та ін. Саме тому й нині є надзвичайно актуальним та повчальним виявлення способу мислення вітчизняного експресіоніста як виразно екзистенціального, як такого, що дозволив письменникові надзвичайно пильно й ретельно, з максимально художньою виразністю дослідити незглибний внутрішній світ української людини в ту епоху, насамперед людини сільської.

Експресіонізм – мистецько-літературна течія, що виникла на межі ХІХ – ХХ ст. як виразно революційний напрямок, що заперечував імпресіонізм і деякі інші модернові традиційні напрямки, спрямовував свої зусилля на ламання зображувальних стереотипів і художнього осмислення людського життя, на деканонізацію об'єктивістського підходу й надмірної чуттєвості, на переборення поверхневого, спрощеного й обмеженого відображення людини. Відтак експресіонізм різко розширив обрії сприйняття духовності, увиразнив уявлення про контрастність свідомості, поглибив розуміння боротьби добра й

зла, правди й кривди, людського й нелюдського, любові й ненависті, потворного й прекрасного в самій людині, по-новому висвітлив різні грані буття — небуття духу на межі розумного й безумного, свідомісного й підсвідомісного, трафаретного й божевільного, звичайного й незвичайного.

Головний творчий принцип експресіонізму – вираження суб'єктивного бачення світу через авторське «я» та узагальнені образи, що витісняють із творів живі характери й сюжет.

Самі ж експресіоністи прямували до духовного й абсолютного, що знаходиться в глибині зовнішнього й постійно мінливого. Казимир Едшмід, один із найвизначніших теоретиків експресіонізму, писав: «Ніхто не сумнівається, що не може бути справжнім те, що нам уявляється як зовнішня реальність» [4; с. 53]. Тобто, на його переконання, образ світу в чистій формі знаходиться в нас самих. Тільки такий образ митці-експресіоністи повинні показувати у своїх творах: «Вони не зображують, вони переживають. Вони не відтворюють, вони оформлюють ... Уже нема цілого ланцюга фактів» [4; с. 53]. Для того, щоб знайти внутрішнє, треба зрестися зовнішнього. Треба відкрити духовне.

Для експресіоністів було важливим відображати внутрішню сутність людини: переживання, думки, емоції. І щоб це виражалось з експресивною силою, яка виявляла б її психічний стан. Тому головним є експресія як краса і сила духовного вираження людини.

Це розуміли і сучасні дослідники експресіонізму. Так, О. Черненко проаналізувала, зокрема, проблеми експресіонізму, як вони виявляються в конкретного митця, у книжці «Експресіонізм у творчості В. Стефаніка». Тут є розділ, присвячений експресіонізму як мистецькій та літературній течії. Вона зазначає, що «на противагу моментальному враженню від дійсності, себто імпресії, та цілковитої пасивності суб'єкта, якому імпресіонізм має розкрити суть даного явища, ми маємо тепер динамічний вплив активного суб'єкта, – його експресію, себто експресіонізм сутності даного явища чи речі...» [3; с. 28]. Дослідниця зауважує, що молоде покоління митців зрікається імпресіоністичного об'єктивізму в творчості й не боїться мислити суб'єктивно.

Василь Стефанік – неперевершений майстер соціально-психологічної новели. Ця істина міцно утвердилася в нашому літературознавстві. Він є соратником І. Франка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, О. Кобилянської, товариш та спільник у творчій та громадській діяльності Леся Мартовича та Марка Черемшини — разом їх дослідники небезпідставно зараховують до т. зв. «покутської трійці», що існувала у кінці ХІХст. на заході України.

Першим Василя Стефаника назвав «найбільшим талантом» Іван Франко. «...він, може, найбільший артист, який появився у нас від часу Шевченка ... Стефаник – абсолютний пан форми» [2; с. 50].

Великий Каменяр як критик і дослідник одразу вирізняв В. Стефаника як письменника-новатора. Він захоплюється його глибоким ліризмом, який нагадує йому ліризм А. Доде, але при цьому наголошував, що Стефаникова лірика позбавлена будь-якого сентименталізму і що ліризм цей присутній практично в кожному образі.

У статті «Українська (руська) література» І. Франко пише: «Його новели як найкращі народні пісні, в яких нема риторики, ані сентиментальності, а тільки наочне, мале, просте, не підфарбоване життя, дуже часто сумна дійсність, але оздоблена золотом найправдивішої поезії» [2; с. 51].

Саме в цьому вбачає І. Франко новаторство В. Стефаника як письменника.

Десятилітні творчі пошуки, муки знаходження свого місця в літературі привели його до відкриття себе у жанрі соціально-психологічної новели.

Василь Стефаник – виразний експресіоніст за манерою письма. Розбивши свої маленькі шедеври за темами: новели про рекрутчину та її трагічні наслідки для життя селянського люду («Виводили з села», «Стратився»), еміграцію («Камінний хрест»), родинно-побутові проблеми («Кленові листки», «Катруся», «Новина»), про старість і самотність («Діти», «Сама-саміська», «Ангел»), повоєнна доба («Діточа пригода», «Марія», «Сини») — він як справжній психолог зумів глибоко зануритися в душу людини, відчутти її глибинно, показати ззовні й детально дослідити психологічні нюанси кожного героя, його складний внутрішній світ, який взаємодіє з навколишнім оточенням. Багатогранність образів автор зумів відтворити на кількох сторінках, дотримуючись канонів новелістичного жанру, лаконічно, але містко зобразити людські характери, котрі перебувають у тяжких життєвих обставинах, минаючи розлогі портрети, які заважали б письменникові-експресіоністу глибше й повніше розкрити внутрішній стан персонажів.

З великою силою слова новеліст зобразив трагедії і драми селян, про яких він писав: «Я люблю мужиків за їх тисячолітню тяжку історію, за культуру... За них я буду писати і для них» [1; с. 50].

Отже, В. Стефаник увійшов в історію української літератури як автор глибоких за змістом, самобутніх за формою соціально-психологічних новел із життя західноукраїнського трудового селянства, його остаточного зубожіння, як письменник-експресіоніст, уся творча спадщина котрого спрямована на захист трудової людини у світі зла й несправедливості, на розкриття її мук і драм, породжених жорстокою тогочасною дійсністю.

Список використаних джерел

1. Косташук В. Володар дум селянських. 2-ге вид., доп. Ужгород, 1968. 190 с.
2. Франко І.Я. Українсько-руська література // Василь Стефаник у критиці та спогадах; упоряд. Ф. Погребенник. Київ: Дніпро, 1970. 482 с.
3. Черненко О. Експресіонізм у творчості В. Стефаника. Київ: Сучасність, 1989. 280 с.
4. Черненко О. Імпресіонізм та експресіонізм // Українське слово: хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. Кн. 3. Київ: Аконіт, 2001. С. 371 – 378.

Kovryha Yu. V., a lecturer

Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev

AKSEL BAKUNTS – THE SINGER OF ARMENIAN VILLAGE

Aksel Bakunts was the most important prose writer in the first generation of Soviet Armenian literature. In addition he was a famous film-writer (screenplays for the films «Zangezur» and «The Son of the Sun»), translator and public activist but «His life was cut short at the terrible young age of thirty-eight» [3, p.213].

Bakunts was born Alexandr Tevosian on June 13, 1899, in Goris (Zangezur), in a family with eleven children. As he wrote in his autobiography, «my parents had had land and wealth, but I did not see either that land or that wealth. I recall horrendous poverty and a house filled with children...» [4].

In 1905 he attended Goris parochial school. After studying there for five years he entered Ejmiatsin Gevorgyan Seminary in 1910 and graduated from there in 1917. After that he studied at Tbilisi Polytechnical Institute and then left for Kharkiv and in 1920-1923 studied at Kharkiv Agricultural Institute. In 1924-1926 he returned to Goris and worked there as Zangezur region main agronomist. In 1927-1928 he also worked in «Machkab» newspaper. In 1928 he participated in founding process of Yerevan Animal Breeding and Veterinary Institute and worked there later. In 1931 he worked in «New Way» magazine. Later he was mainly busy with literary activity.

His first steps in literature he did at a very young age. He was only 12 when his short story, «The Fool Man» was published in the children's monthly «Aghbiur» in 1911. In July 1915 it appeared in the newspaper «Paylak» under a pseudonym «Axel». This satirical piece cost him a stint in prison, as it was a criticism of the mayor of Goris and the provincial administration.

Pseudonym Aksel (Axel) Bakunts had an interesting history. His father's family nickname was Begunts and writer's pseudonym was taken from that